

Dorota Potwora, Witold Potwora
Uniwersytet Opolski

Innowacyjność opolskich przedsiębiorstw a realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego

Streszczenie

W artykule przedstawiono wstępne wyniki badań dotyczących wpływu realizacji projektów pomocowych na gospodarkę regionu. Naszą uwagę skoncentrowaliśmy na trzech problemach, które jednocześnie wyznaczają strukturę opracowania. W części pierwszej przybliżono główne problemy związane z rozwojem procesów innowacyjnych w gospodarce europejskiej, wskazując m.in. na implikacje kryzysu finansowego z lat 2008-2009. Niekorzystny wpływ otoczenia na wzrost poziomu innowacyjności polskich przedsiębiorstw, pogłębiająca się biurokracja i niewielkie nakłady na sektor B+R w gospodarce polskiej, to zagadnienia, na które zwrócono uwagę w części drugiej. Mimo skrajnie niekorzystnych warunków funkcjonowania, dzięki przedsiębiorczości i wykorzystaniu nowoczesnych technologii możliwy jest jednak rozwój, czego przykładem są niektóre przedsiębiorstwa z województwa opolskiego. Artykuł ma charakter badawczy, jest częścią raportu, w którym wykorzystano analizę źródeł zastanych, analizę dokumentacyjną oraz metodę ekspercką.

Słowa kluczowe: innowacje, kryzys gospodarczy, fundusze strukturalne, regionalny program operacyjny.

Kody JEL: O3

Rocznica wstąpienia Polski do Unii Europejskiej jest dobrą okazją do oceny efektów akcesji, w tym przede wszystkim wykorzystania środków z funduszy strukturalnych. Tego rodzaju opinia w pewnym stopniu musi mieć charakter subiektywny, m.in. ze względu na zakres i obszary interwencji. Istnieją co prawda modele ekonometryczne, które umożliwiają ewaluację funduszy pomocowych na procesy gospodarcze (np. model HERMIN), ale nie tylko nie obejmują one efektów podażowych po zakończeniu okresu programowania, ale najczęściej mają charakter symulacyjny, których wyniki końcowe znacznie różnią się od zakładanych. Przykładem może być ocena wpływu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na poziom PKB, inwestycje w środki trwałe i wartość dodaną brutto wg obliczeń z lat 2007 i 2011 (Mehlich 2011, s. 128-132).

Problemem jest również kryzys gospodarki światowej (por. wykres 1), który sprawia, że priorytetem stają się działania zmierzające do likwidacji jego skutków, a nie poszukiwanie rozwiązań prorozwojowych. Ponadto należy pamiętać, że środki pomocowe to mimo wszystko tylko część nakładów pobudzających np. innowacyjność. W strukturze nakładów na działalność innowacyjną w przemyśle w Polsce w 2012 roku dominowały środki własne przedsiębiorstw – 75%, udział środków bezzwrotnych pozyskanych z zagranicy – 6,1%, kre-

dytów – 5,9%, pozostałych – 12,4%. W województwie opolskim kształtowało się to nieco inaczej – odpowiednio: 86,6%, 6,4%, 5,4%, oraz 1,6% (*Rocznik ... 2013*, s. 502). Nic więc dziwnego, że oceniając wpływ RPO WO 2007-2013 na poziom PKB, można zauważyć, że dzięki funduszom strukturalnym wzrósł on tylko o 1,8%. W odniesieniu do stopy bezrobocia – o 1,2%, a do wartości dodanej brutto w przemyśle przetwórczym – tylko o 0,4%. Stosunkowo największy wpływ Program Operacyjny miał na poziom inwestycji w środki trwałe, bo aż o 12,9% (co ciekawe w 2007 roku zakładano – ocena *ex ante*) – wzrost tylko o 5,5% (Mehlich 2011, s. 128-132).

Celem rozważań jest próba oceny wpływu środków pomocowych na procesy innowacyjne opolskich przedsiębiorstw. Niniejsze rozważania są częścią raportu, który został wykorzystany m.in. w opracowaniu nowej strategii rozwoju województwa opolskiego, a także regionalnej strategii innowacji (Potwora, Potwora 2012a; Potwora, Potwora 2012b). W raporcie wykorzystano kilka metod badawczych – analizę źródeł zastanych, metodę ekspercką oraz analizę dokumentacyjną. Część wniosków autorów jest również efektem pełnienia przez nich funkcji członków zespołu przygotowującego podstawowe dokumenty polityki regionalnej regionu, oprócz wspomnianych wyżej także: Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2007-2013, RPO WO na lata 2014-2020 i Zespołu Monitorującego wdrażanie RPO WO na lata 2007-2013. Istotną rolę w przygotowaniu metodologii badań wspomnianego już raportu odegrała również rola asesora (eksperta) oceniającego wnioski złożone w ramach RPO WO na lata 2007-2013 pełniona przez jednego z autorów.

Kryzys ekonomiczny w UE w zasadniczy sposób ogranicza wykorzystanie potencjału innowacyjnego gospodarek unijnych

W jednym z dokumentów programowych Komisji Europejskiej, zwraca się m.in. uwagę, że głównym źródłem innowacji są tzw. kluczowe technologie wspomagające (*Key Enabling Technologies*), które definiuje się jako technologie „oparte na wiedzy i powiązane z intensywnością badań i rozwoju, krótkimi cyklami innowacji, dużymi nakładami kapitałowymi oraz wysokimi kwalifikacjami pracowników”¹. Zdaniem specjalistów: „(...) KET wywodzą się z wielu dziedzin i czerpią z różnych typów technologii, a tendencją jest dążenie do konwergencji i integracji” (*Europejska strategia w dziedzinie ... 2012*, s. 3). Jak podkreśla się w przywoływanym dokumencie:

„UE jest zdeterminowana, by dotrzymać kroku swym głównym konkurentom międzynarodowym i osiągnąć swe cele określone w Strategii „Europa 2020”. Kluczowym elementem, który to umożliwi, jest stawianie czoła wyzwaniom społecznym dzięki konkurencyjnemu przemysłowi światowej klasy. Zdolność Unii Europejskiej do opracowania i wdrażania w przemyśle kluczowych technologii wspomagających odgrywa ważną rolę przyczyniając się do trwałej konkurencyjności i wzrostu (*Ibidem*, s. 2).

¹ Do kluczowych technologii wspomagających zaliczono: mikro- i nanoelektronikę, nanotechnologię, fotonikę, materiały zaawansowane, biotechnologię przemysłową oraz zaawansowane technologie produkcyjne.

Problem w tym, że „ (...) główna słabość UE wiąże się z przekształcaniem jej bazy wiedzy w towary i usługi. Produkcja związana z KET spada, a patenty unijne są w coraz większym stopniu wykorzystywane poza UE” (*Ibidem*, s. 4).

Od 2004 roku Komisja Europejska publikuje raporty analizujące różne aspekty działalności przedsiębiorstw, które ponoszą największe nakłady inwestycyjne na sektor B+R. Corocznie w przygotowanych przez Instytut Technologicznych Studiów Prospektywnych w Sewilli (Institute for Prospective Technological Studies) materiałach, prezentowane są informacje dotyczące poziomu nakładów na działalność B+R i trendów w tym zakresie, a także rozkład nakładów na działalność B+R według różnych rodzajów działalności i według regionów świata. Uzupełnieniem są informacje dotyczące m.in. sprzedaży netto, zatrudnienia oraz zysku operacyjnego.

Wśród wielu tabel, zestawień i wykresów, które zawierają raporty KE, jeden zwraca szczególną uwagę – dotyczy sprzedaży netto i nakładów na sektor B+R. W 2010 roku wydawało się, że kryzys z lat 2008/2009 (m.in. dzięki niezwyklej w historii pomocy publicznej dla instytucji finansowych) – został zażegnany (por. wykres 1). Niestety tempo sprzedaży spada, a jednocześnie w 2012 roku zmniejszył się zysk badanych przedsiębiorstw (ogółem) o 10%. Wyraźnie gorsza jest w tym zakresie sytuacja przedsiębiorstw z Unii Europejskiej, w których zanotowano spadek na poziomie ponad 18%. W USA spadek był dużo mniejszy i wyniósł 5,5%. Co interesujące, wzrost zysku o ponad 4% zanotowano w firmach japońskich (*The 2013 EU Industrial R&D Investment Scoreboard 2013*, s. 6-7).

O ile tendencje w odniesieniu do tempa sprzedaży netto i nakładów na sektor B+R są podobne w USA i UE (różnice dotyczą dynamiki zmian), to zupełnie inaczej wygląda to w przypadku przedsiębiorstw japońskich. Warto zwrócić również uwagę na fakt, że tempo wzrostu nakładów na innowacje uzależnione jest m.in. od potencjału tzw. kapitału wysokiego ryzyka. Szacuje się, że w krajach UE jego wartość spadła z 22 mld euro w 2000 roku do 3 mld euro w 2010 roku (*Europejska strategia w dziedzinie ... 2012*, s. 6).

Niestabilność i brak systemowych rozwiązań w odniesieniu do polityki wspierania innowacji i transferu technologii sprawia, że polska gospodarka w dalszym ciągu postrzegana jest, jako mało innowacyjna

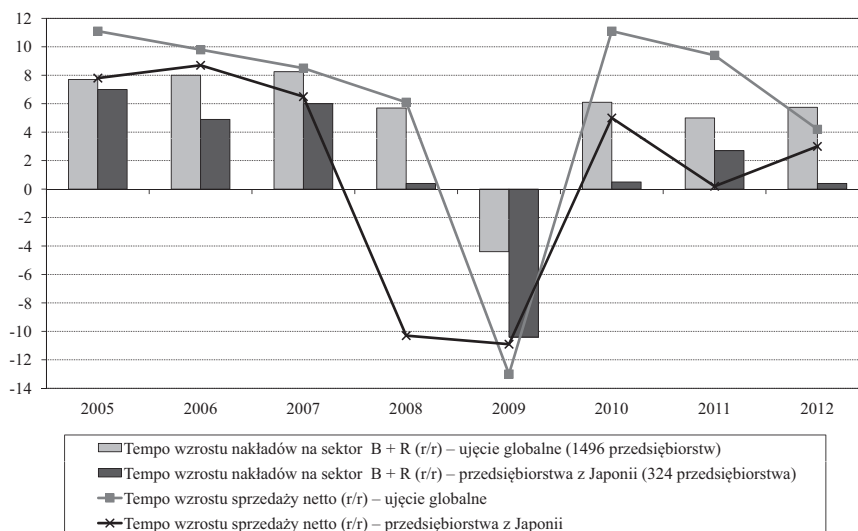
We wprowadzeniu do raportu pt. *Go Global! Raport o innowacyjności polskiej gospodarki 2011* (2011, s.2) Memoteza, M. Kleiber konstatuje:

„Mówiąc o innowacyjności politycy chcą zademonstrować swą troskę o konkurencyjność gospodarki – i zdobyć w ten sposób dodatkowe poparcie wyborców, administracja państwowa wyczuwa nadejście nowych wyzwań, ale jest nieprzygotowana do wprowadzenia bardzo odbiegających od utrwalonych standardów zmian w swoim funkcjonowaniu, naukowcy chcieliby udowodnić przydatność prowadzonych przez siebie badań i pozyskać na nie dodatkowe środki, przedsiębiorcy – unowocześnić swój profil działania i zapewnić sobie stabilniejszą pozycję na rynku, zaś potencjalni inwestorzy i przedstawiciele sektora

bankowego animować wzrost liczby innowacyjnych przedsięwzięć i wykorzystać efekt skali, zmniejszający ryzyko angażowania się w poszczególne projekty mające przynieść ponad przeciętny zysk”.

Wykres 1

Nakłady na B+R (r/r) i sprzedaż netto (r/r) wg zestawienia *The 2013 EU Industrial R&D Investment Scoreboard* (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *The 2013 EU Industrial R&D Investment Scoreboard* (2013, s. 6, 8).

Wnioski i rekomendacje M. Kleibera dobrze korespondują z sugestiami Komisji Europejskiej. Przykładem jest odpowiedź na pytanie „(gdzie) tkwi tajemnica innowacyjności gospodarek krajów, którym tak dzisiaj tego zazdrościmy?” Zdaniem profesora, związane jest „to (...) ze światłą koordynacją bardzo różnorodnych działań, które prowadzą do synergicznych rezultatów. Wszystkie słabości i bariery należy wyeliminować łącznie – system innowacji okazuje się być tak dobry, jak dobre jest jego najslabsze ogniwo!”. Problem w tym, że owych „słabych ogniw” w gospodarce polskiej jest zbyt wiele.

W dokumencie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego opublikowanym w połowie 2011 roku w części poświęconej sprawności instytucjonalnej naszego kraju pojawia się m.in. wniosek: „(...) jakość otoczenia regulacyjnego w Polsce, zarówno w świetle opinii ekspertów Banku Światowego, jak i kosztów czasowych i finansowych towarzyszących procedurom administracyjnym, należy ocenić jako niezadowolającą. Pod względem łatwości prowadzenia biznesu Polska od lat plasuje się dopiero w siódmej dziesiątce rankingu *Doing Business*. Mimo wprowadzonych usprawnień (np. upraszczających proces rozpoczynania działalności gospodarczej) obciążenia biurokratyczne przedsiębiorstw nie uległy znaczącym zmianom” (*Raport Polska 2011*, s. 197).

W zestawieniu dotyczącym liczby ustaw i rozporządzeń rządu w b. krajach socjalistycznych będących aktualnie członkami UE dwa kraje: Polska i Łotwa są absolutnymi liderami – liczba ta zwiększyła się odpowiednio z 489 i 57 w 1990 roku do 1558 i 1617 w 2010 roku. Od 1997 roku w Polsce co roku wydawanych jest ponad tysiąc tego rodzaju aktów prawnych, a w latach 2004-2005 opublikowano ich ponad dwa tysiące. Co ciekawe, w pozostałych krajach (prócz Łotwy) rzadko przekraczana jest granica pięciuset (*Go Global! ...*, s. 32).

Zdaniem ekspertów uczelni Vistula, jeszcze bardziej niż biurokracja w rozwoju innowacji przeszkadzają fundusze unijne (*Ibidem*, s. 31). Jest to bardzo mocna teza, jednak nie poparta głębszą analizą, oprócz przytoczenia opinii jednego z ekspertów, który po przeprowadzeniu analizy kilkudziesięciu projektów realizowanych przez PARP z zakresu innowacji, doszedł do wniosku, że w żadnym nie zainwestowałby swoich pieniędzy.

Z najnowszego raportu Głównego Urzędu Statystycznego z lutego 2014 roku wynika m.in., że „relacja nakładów sektora przedsiębiorstw na działalność B+R do PKB wzrosła z 0,19 w 2008 roku do 0,33 w 2012 roku. Udział nakładów wewnętrznych na badania i prace rozwojowe sektora przedsiębiorstw ogółem w 2012 roku sięgał 37,2% (5,7 mld zł). W sektorze przedsiębiorstw odnotowano największe zaangażowanie środków własnych w prace badawczo-rozwojowe – 78,0% (*Nauka, technika ...* 2014, s. 3). Dodajmy, że w badanym okresie wzrosły również nakłady sektora rządowego i szkolnictwa wyższego na działalność B+R w relacji do PKB z 0,41% do 0,56%, wzrósł również udział środków z zagranicy w nakładach na B+R odpowiednio w latach 2008-2012 z 5,4% do 13,3% (*Ibidem*, s. 2).

Problem w tym, że w analizowanym okresie obniżyły się niemal wszystkie wskaźniki działalności innowacyjnej przedsiębiorstw analizowane przez GUS, np. udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw z 21,4% w 2008 roku do 16,5% czy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej odpowiednio z 8,5% do 6,0%, co w pewnym stopniu potwierdza tezy ekspertów Vistuli².

W opracowaniach GUS pojawiły się również informacje o nakładach i rozwoju w dwóch wspomnianych już wcześniej tzw. kluczowych technologiach wspomagających – bio- i nanotechnologii. Zarówno w jednym, jak i drugim przypadku trudno mówić o optymistycznych danych. Według GUS, „w Polsce w 2012 roku techniki biotechnologiczne wykorzystywane były przede wszystkim w badaniach naukowych i pracach rozwojowych, natomiast mniejsze zastosowanie znajdowały w produkcji dóbr i usług (...). Liczba podmiotów, które prowadziły działalność badawczą i rozwojową w dziedzinie biotechnologii, w 2012 roku wynosiła 161, a liczba przedsiębiorstw stosujących techniki biotechnologiczne do produkcji wyrobów i usług biotechnologicznych – 68. W 2012 roku nakłady wewnętrzne na działalność w dziedzinie biotechnologii wyniosły 934,2 mln zł, z tego 580,4 mln zł (62,1%) stanowiły nakłady na działalność badawczą i rozwojową, a 353,9 mln zł (37,9%) – na produkcję wyrobów i usług biotechnologicznych. W stosunku do 2011 roku nastąpił spadek nakładów

² Co interesujące, wszystkie wskaźniki dotyczące innowacyjności przekazywane do bazy Strateg są zdecydowanie niższe aniżeli w 2006 roku (*Działalność innowacyjna ...* 2013, s. 10).

ogółem na biotechnologię (o 21,5%), spowodowany zmniejszeniem (o 49,2%) nakładów na produkcję biotechnologiczną. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową wzrosły o 17,5%” (*Biotechnologia ... 2013*, s. 17). Instytucje odpowiedzialne w Polsce za podział środków finansowych UE albo nie mają świadomości znaczenia tzw. KET, albo rzeczywistość ich działania stanowią poważną barierę w rozwoju innowacji.

Projekty dotyczące bio- i nanotechnologii mają marginalne znaczenie w realizacji programów innowacyjna gospodarka. W 2012 roku „16 przedsiębiorstw próbowało pozyskać fundusze na projekty nanotechnologiczne, z czego 11 podmiotom udało się je zdobyć, w wysokości 53 070 tys. zł. Kapitał na projekty nanotechnologiczne, w wysokości o jaką się starano, pozyskało 7 przedsiębiorstw, natomiast 4 otrzymały kwoty niższe. Spośród przedsiębiorstw, którym udało się pozyskać kapitał na projekty nanotechnologiczne w 2012 r., wszystkie prowadziły w dziedzinie nanotechnologii tylko działalność badawczą i rozwojową” (*Nanotechnologia 2013*, s. 2).

Niemal każde zestawienie czy wskaźnik dotyczący poziomu innowacji w gospodarce polskiej nie pozostawia złudzeń – świat „uciekł” daleko i trudno go będzie dogonić. Firmy polskie nie istnieją w zestawieniach światowych, co najwyżej zajmują odległe miejsca w opracowaniach dotyczących Unii Europejskiej. Z przykrością należy stwierdzić, że gdyby potraktować wszystkie polskie przedsiębiorstwa jako jedną korporację, to w rankingu Komisji Europejskiej zajęłaby ona 80-81. miejsce (w zależności od kursu euro). Całość nakładów na B+R w Polsce w 2012 roku to 14 352 900 000 złotych, czyli mniej niż zajmujący 32. miejsce General Electric. Dodajmy, że lider rankingu – Volkswagen – przeznaczył na działalność B+R w 2012 roku ponad 9,5 mld euro.

Z budżetu polityki spójności na lata 2014-2020 Polska otrzyma 82,5 mld euro, które przeznaczone będą m.in. na badania naukowe i ich komercjalizację, kluczowe połączenia drogowe (autostrady, drogi ekspresowe), rozwój przedsiębiorczości, transport przyjazny środowisku (kolej, transport publiczny), cyfryzację kraju (szerokopasmowy dostęp do Internetu, e-usługi administracji) czy włączenie społeczne i aktywizację zawodową. O przepaści, która dzieli kraje bogate od tych biedniejszych niech świadczy fakt, że pierwszych 14 przedsiębiorstw z przywoływanego już *The 2013 EU Industrial R&D Investment Scoreboard*, tylko w 2012 roku wydało na sektor B+R – 83, mld euro.

Współpraca sektora B + R z przedsiębiorstwami w województwie opolskim niemal nie istnieje, a firmy inwestują i się rozwijają

Wyniki badań Komisji Europejskiej nt. innowacji wskazują, że Polska należy do grupy skromnych innowatorów (*modest innovators*) (*Regional ...2012*, s. 14). W ostatnich latach nie tylko nie widać symptomów poprawy, ale raczej należy mówić o regresie – raz jeszcze potwierdza się teza ekspertów Vistuli. Co gorsza, wiele wskaźników dotyczących np. współpracy B+R od lat sytuuje województwo opolskie znacznie poniżej średniej kraju. Przykładowo, w zestawieniu nakładów na B+R w relacji do PKB (2011), Opolszczyzna była na przedostatnim miejscu w Polsce – 0,26%, przy średniej krajowej 0,74% (*Nauka, technika ... 2014*,

s. 3). W *Raporcie Regionalnym* przygotowanym przez prof. K. Heffnera pojawia się groźnie brzmiąca teza: (...) w porównaniu z innymi regionami Polski, Opolszczyzna jest wręcz „zapuszczona” innowacyjnie (...). Gospodarka opolska podobnie, jak innych regionów kraju pełna jest różnych paradoksów. GUS od wielu już lat publikuje informacje dotyczące działalności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłowych – w najnowszym badaniu za lata 2010-2012 największy odsetek podmiotów, które w latach 2010-2012 wprowadziły innowacje, zanotowano właśnie w województwie opolskim (22,3%) (*Działalność... 2013*, s. 38)³. Podobnie wysoki wskaźnik (na tle innych regionów) zanotowano w analizowanym w okresie w odniesieniu do przedsiębiorstw przemysłowych aktywnych innowacyjnie – 23%; wyższy jest tylko w województwie podlaskim – 23,8% (*Ibidem*, s. 33). Warto podkreślić, że udział przedsiębiorstw przemysłowych, które w latach 2010-2020 otrzymały publiczne wsparcie na działalność innowacyjną wśród przedsiębiorstw przemysłowych aktywnych innowacyjnie wynosił w województwie opolskim 20,7% i był jednym z najniższych w kraju, co ciekawe najwyższy był w podlaskim – 35,1% (*Ibidem*, s. 82).

Powstaje pytanie, jak to się dzieje, że w regionie, który uznawany jest za mało innowacyjny tak wiele przedsiębiorstw podejmuje trud inwestycji w nowe technologie czy rozwój nowych produktów. Odpowiedzi na to pytanie dostarczyły nam badania prowadzone początkowo dla potrzeb zespołu

W świetle tej opinii, nie zaskakują również wyniki badań prowadzonych przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości w ramach Przeglądu i analizy RSI województw Polski w kontekście przygotowań do realizacji europejskiej polityki spójności po 2013 roku.

Jak podkreśla się w przywoływanym dokumencie: „województwo opolskie należy – w świetle przeprowadzonych badań – do regionów o średnim (podkreślenie wł.) poziomie innowacyjności. Nieco wcześniej autorzy opracowania podkreślają, że „województwo opolskie zajmuje 9. pozycję w rankingu 16 województw pod względem ogólnego wskaźnika innowacyjności, zauważając, że województwo opolskie posiada niewielki potencjał zasobów innowacyjnych, ale wykorzystuje go efektywnie” (podkreślenie wł.) (*Przegląd... 2012*, s. 3).

Co prawda, wskaźniki przedsiębiorczości w województwie nie są imponujące, ale w przyjętej *Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.* (2012, s. 70) zwrócono uwagę, że mocną stroną regionu w obszarze gospodarka, jest kondycja mikro- i małych przedsiębiorstw. Potwierdza to również raport o sytuacji mikro i małych firm w roku 2011, przygotowanym na zlecenie Banku PEKAO SA (*Raport o sytuacji... 2011*). Interesujące nas przedsiębiorstwa z województwa opolskiego wykazały w 2011 roku m.in. najwyższą aktywność inwestycyjną – 53% opolskich małych przedsiębiorstw zadeklarowało wydatki inwestycyjne w 2011 roku (średnia krajowa – 41%). Jak podkreśla się w raporcie, szczególnie wysokie nakłady na inwestycje korelują z dużym odsetkiem innowacyjnych firm w tym regionie (*Ibidem*, s. 81). Według przywoływanych badań to właśnie w województwie opolskim aż 31% badanych mikro- i małych firm wprowadziło w 2011 roku innowację produktową (średnia krajowa – 26%). Nieco mniej firm deklaruowało innowację procesową – 23% (aczkolwiek także w tym zestawieniu województwo opolskie było zdecydowanym

³ Niestety, w odniesieniu przedsiębiorstw z sektora usług jest znacznie gorzej – zaledwie 5,7%.

liderem; średnia krajowa – 18%). Nic więc dziwnego, że w świetle przywoływanych badań najwięcej firm eksportowych działa właśnie w województwie opolskim – 18%, przy średniej krajowej – 10%.

W systemie punktacji dotyczącej oceny wniosków o dofinansowanie z środków z UE dla sektora MSP w województwie opolskim przyjęto zasadę, że im krócej firma działa, tym więcej otrzymuje punktów. Innymi słowy, na jednej szali stawiano biznesplan opracowany na podstawie danych finansowych przedsiębiorstwa, które funkcjonuje lat dwadzieścia i fantazję firm consultingowych przygotowujących prognozę *cash flow* dla firm powstałych kilka dni przed złożeniem wniosku o dotację. Niestety, urzędnicy dość literalnie potraktowali jeden z zapisów strategii rozwoju województwa mówiący o wspieraniu rozwoju przedsiębiorczości, czyli firm będących w fazie inkubacji. I na nic się zdały sugestie niektórych, że ważniejszym kryterium jest trwałość projektu.

Bardzo pouczające było dla autora pełnienie funkcji asesora oceniającego wnioski w ramach działania 1.3.2. RPO – Inwestycje w innowacje w przedsiębiorstwa. Wśród projektów było wiele oryginalnych, opatentowanych rozwiązań, które nie miały nic wspólnego z prostym odtworzeniem majątku firmy lub zakupem nowych maszyn i urządzeń. Niestety, w konkursie przyjęto bardzo szeroką interpretację innowacyjności i do projektów innowacyjnych zaliczono np. remonty stacji obsługi, stacji benzynowych czy zakładów lakierniczych (o tzw. unitach stomatologicznych nie wspomnę).

Co ciekawe, ze względów formalnych odrzucano projekty wysoce innowacyjne. Przykładem jest firma Artim. Niestety, wdrożenie innowacyjnego systemu zarządzania zasobami przedsiębiorstwa (*Enterprise Resource Planning – ERP*) wraz z nowoczesnym systemem rozwiązań logistycznych (*Warehouse Management System*) skojarzyło się z zakupem oprogramowania typu Windows. Urzędnicy nie dali się przekonać, że tego rodzaju systemy „są szyte na miarę” i ich wdrożenie może trwać kilka lat, a przynosi nie tylko duże oszczędności, ale również rozwój wysoko wykwalifikowanych kadr z zakresu systemów informatycznych.

Nieco ironicznie można powiedzieć, że „tytuły projektów nie pozostawiają nieraz wątpliwości, że tak naprawdę tylko owe tytuły są innowacyjne”, a całe przedsięwzięcie to klasyczny zakup maszyn i urządzeń czy remont istniejących obiektów (wśród projektów, które zostały zakwalifikowane do realizacji, rzuca się w oczy np. budowa spopieliarni zwłok w Skarbimierzu – dofinansowana kwotą 850 469,87 zł). Celem otrzymania dofinansowania wystarczyło, aby projekt był:

- ekologiczny (stacje benzynowe, przedsiębiorstwa pozyskujące lub dokonujące tzw. zrywki drewna),
- pasywny (w przypadku kilku producentów stolarki budowlanej),
- kompleksowy (jak w przypadku stacji obsługi samochodów).

Użyte „magiczne” słowo sprawia, że dotacje otrzymało np. przedsiębiorstwo, które wprowadza na rynek opolski „innowacyjne nośniki” reklamy zewnętrznej czy znana firma cukiernicza, dla której „innowacja produktowa” pozwoliła na wprowadzenie nowej oferty pieczywa cukierniczego.

Konkurs w ramach działania 1.3.2. pokazał także, jak ważna może się okazać współpraca przedsiębiorstw z sektorem nauki. Firma mogła otrzymać dodatkowe punkty właśnie za tego rodzaju współpracę. Zdumienie wywoływała dokumentacja owej współpracy – jej zakres przekraczał najśmielsze wyobrażenia. Gdyby dokumenty były prawdziwe, to województwo opolskie najpewniej konkurowałoby z Krzemową Doliną. Niestety część umów podpisana była z nieistniejącymi strukturami (instytutami, katedrami, zakładami, a nawet uczelniami, np. WSI), jeszcze inne z osobami do tego nieuprawnionymi.

Bibliografia

- Analiza stanu innowacyjności województwa opolskiego* (2010), GEOPROFIT, Warszawa.
- Analiza wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Opolskiego na podstawie realizowanych projektów innowacyjnych. Raport końcowy* (2010), UNIREGIO, Kraków.
- Biotechnologia w Polsce w 2012 r.*, (2013), GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa-Szczecin.
- Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2009-2013* (2012), GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, „Informacje i Opracowania Statystyczne”, Warszawa.
- Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2010-2012, 2013*, GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa-Szczecin.
- Europejska strategia w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających – droga do wzrostu i miejsc pracy* (2012), Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rada Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Bruksela.
- FORESIGHT technologiczny przemysłu, Streszczenie analizy końcowej* (2011), Polska Izba Zaawansowanych Technologii, Wydawnictwo IZTECH, Warszawa.
- Go Global! Raport o innowacyjności polskiej gospodarki 2011. Memoteza* (2011), opracowany przez zespół ekspertów Uczelni Vistula z okazji II Kongresu Innowacyjnej Gospodarki zorganizowanego przez Krajową Izbę Gospodarczą, Warszawa.
- Heffner K. (2011), *Raport Regionalny. Województwo Opolskie*, Opole, <http://polskazachodnia2020.pl/attachments/article/14/Raport%20regionalny-%20Wojew%20Opolskie.pdf>
- Mehlich M. (2011), *Szacunkowy wpływ realizacji programów operacyjnych zarządzanych i wdrażanych w województwie opolskim na wybrane wskaźniki makroekonomiczne przy użyciu modelu regionalnego HERMIN*, (w:) *Badania Ewaluacyjne – po co. Budowa przyszłości regionu*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej, Jednostka Ewaluacyjna, Opole.
- Nanotechnologia w Polsce w 2012 r.* (2013), GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa-Szczecin.
- Nauka, technika, innowacje i społeczeństwo informacyjne. Wybrane wyniki badań statystycznych* (2014), GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa-Szczecin.
- Piotrowska E., Roszkowska E. (2011), *Analiza zróżnicowania województw Polski pod względem poziomu innowacyjności*, (w:) Baczko T. (red.), *Raport o innowacyjności gospodarki Polski w 2010 r.*, Instytut Nauk Ekonomicznych PAN, Warszawa.
- Potwora D., Potwora W. (2012a), *W poszukiwaniu opolskich smart specialisation (metodologia i wstępne wyniki badań)*, (w:) Pokusa T., Duczmal W. (red.), *Zarządzanie i komunikacja w sferze przedsiębiorstw i administracji – doświadczenia i perspektywy*, Wydawnictwo Instytut Śląski, Opole.

- Potwora D., Potwora W. (2012b), *Innowacyjność opolskich przedsiębiorstw w świetle badań jakościowych*, (w:) Pokusa T., Duczmal W. (red.), *Zarządzanie i komunikacja w sferze przedsiębiorstw i administracji – doświadczenia i perspektywy*, Wydawnictwo Instytut Śląski, Opole.
- Przegląd i analiza RSI województw Polski w kontekście przygotowań do realizacji europejskiej polityki spójności po roku 2013* (2012), „Profil Regionalny”, nr 8, Województwo Opolskie, PARP, Warszawa.
- Raport Polska 2011, Gospodarka – Społeczeństwo-Regiony* (2011), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- Raport o sytuacji mikro i małych firm w roku 2011* (2011), Bank PKO SA, Warszawa.
- Regional Innovation Monitor. Regional Innovation Report (Opolskie)*(2012), TechnopolisGroup.
- Regional Innovation Scoreboard 2013* (2013), Komisja Europejska, Bruksela.
- Rocznik Statystyczny Województw* (2013), GUS, Warszawa.
- Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki. „Dynamiczna Polska”*(2012), Ministerstwo Gospodarki, Warszawa.
- Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2012 r. Załącznik do Uchwały Nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego* (2012), Opole, 28 grudnia.
- Strategie badawcze i innowacyjne na rzecz inteligentnych specjalizacji* (2012), Komisja Europejska, Bruksela.
- The 2013 EU Industrial R&D Investment Scoreboard* (2013), Joint Research Centre, Directorate-General for Research and Innovation, Luxembourg.

Innovativeness of Opole Enterprises and Implementation of the Regional Operational Programme

Summary

In their article, the authors presented preliminary results of the surveys concerning the impact of implementation of the aid projects on the region's economy. They focused their attention on the three problems which, at the same time, determine the study's structure. In the first part, they brought closer the main problems related to the development of innovative processes in the European economy, indicating, *inter alia*, implications of the financial crisis of the years 2008-2009. The unfavourable impact of the environment on the growth of the level of Polish enterprises' innovativeness, the widening bureaucracy and low outlays on the R&D sector in the Polish economy are the issues dealt with in the second part of the article. Despite the extremely unfavourable terms of functioning, owing to enterprise and use of high technologies, the development is, nevertheless, possible, examples of what are some enterprises from the Opole Province. The article is of the research nature and is a part of the report where there were used the analysis of the already existing sources, documentary analysis, and the expert method.

Key words: innovations, economic crisis, structural funds, regional operational programme.

JEL codes: O3

Инновационность опольских предприятий и выполнение региональной операционной программы

Резюме

В статье представлены предварительные результаты исследований, касающихся влияния осуществления программ предоставления помощи на экономику региона. Свое внимание авторы сосредоточили на трех проблемах, которые одновременно определяют структуру разработки. В первой части они приблизили основные проблемы, связанные с развитием инновационных процессов в европейской экономике, указывая, в частности, импликацией финансового кризиса 2008-2009 гг. Неблагоприятное влияние окружающей среды на рост уровня инновационности польских предприятий, углубляющийся бюрократизм и небольшие вложения в сектор НИР в польской экономике – вопросы, на которые обратили внимание во второй части. Несмотря на крайне неблагоприятные условия функционирования, благодаря предпринимательству и использованию современных технологий, все-таки возможно развитие, примером чего являются некоторые предприятия из Опольского воеводства. Статья имеет исследовательский характер, она представляет собой часть отчета, в котором использовали анализ уже существующих источников, документальный анализ и метод экспертных оценок.

Ключевые слова: инновации, экономический кризис, структурные фонды, региональная операционная программа.

Коды JEL: O3

Artykuł nadesłany do redakcji w listopadzie 2014 roku.

© All rights reserved

Afiliacje:

dr Dorota Potwora

dr Witold Potwora

Uniwersytet Opolski

Wydział Ekonomiczny

Zakład Logistyki i Marketingu

ul. Ozimska 46a

45-058 Opole

tel.: 77 401 68 78

e-mail: dpotwora@uni.opole.pl

e-mail: wpotwora@uni.opole.pl